

tár szerkesztésére, a megtisztelő felhívásért köszönetet mond, de annak eleget nem tehet.

A bizottság ezután hosszabb eszmecsere után a szerkesztői teendőket, a szükséges segéderő rendelkezésre bocsátása mellett, Bund Károly bizottsági tagra bizza, aki a maga részéről a bizottság hathatós támogatását kéri ezen újabb feladatának teljesítésében, melynek csakis ily feltétel mellett vél idővel megfelelhethni.

Az eddigi határozatoknak megfelelő további teendőkre nézve a jövő év elejével fognak azok a bizottsági tag urak megkeresgetni, akik szőanyagukat eddig még nem küldték be.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Bund Károly

biz. tag, jegyzőkönyvvezető.

Dr. Bedő Albert

biz. elnök.

III.

UJABB KÖNYVÁRKEDVEZMÉNY EGYESÜLETI TAGOK RÉSZÉRE.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai — Fekete Lajos ny. miniszteri tanácsos ural történt megegyezésünk alapján — alábbi műveket szerezhetik be alulírott titkári hivatal útján 25% árkedvezményvel: Erdőrendezéstan, Erdőbecsléstan, Erdőérték-számítástan, Erdészeti Nyereség-számítástan. Postaköltség kimélése céljából legjobb az illető mű árát 45 fillér postaköltséggel beküldeni, mely esetben a művet bérmentve szállítjuk. Az árak a lap borítékán foglalt Egyesületi hirdetésekben kivehetők.

*Az Országos Erdészeti Egyesület
titkári hivatala.*

IRODALOM.

I. Lapszemle.

Kalifornia faóriásai.¹⁾ Néhány tudós nézete szerint a föld legöregebb lénye Kalifornia legnagyobb faóriása, a „szürke óriás”, amely becslés szerint már akkor több lehetett kétezer évesnél, amidőn Krisztus urunk a földön járt. A libanoni czedrusok, a

¹⁾ V. ö. Oriási fák. Erd. Lapok. 1902. 993. old.

teneriffai kenyérfák és Ausztrália Eucalyptusai mind csecsemők voltak, amidőn Kalifornia faóriásai, mint a szürke óriás, a „Mark Twain“, az „apa-“ és „az erdőanya“ koronáikat már több száz lábnyi magasságban hordozták.

A tudománynak 1891-ben a „Mark Twain“ esett áldozatul, amelynek hatalmas korongja a newyorki természettudományi muzeumba került. A mérések a következő méreteket eredményezték: a törzs hossza 317 láb,¹⁾ kerülete közvetlenül a talajnál 90 láb; 8 lábnyi magasságban 62 láb. A 12 lábnyi magasságban kivágott korong átmérője 12 láb az egylábnyi kérgeken kívül. 1341 évgyűrű számláltatott meg, ami bizonyossága annak, hogy a fa életét legkésőbbben az 550-ik évben Krisztus születése után kezdte meg, lehetséges azonban, hogy az néhány századdal előbb is történt.

A kaliforniai mammutfenyő, *Sequoia gigantea*, oly növény-családhoz tartozik, amely az őskorban Európa, Ázsia és Amerika mérsékelt éghajlatai alatt óriási erdősegeket alkotott, a jégkorszakban azonban — amint állítják — teljesen kiveszett és csak 1841-ben fedeztetett fel ismét egy Dowd nevű vadász által a Caladeras nevű ligetben egy meglőtt medve üldözése alkalmával.

A mammutfenyő egészen külön álló fajnak tartatott és dr. Lindley, a londoni egyetem botanikusa „*Wellingtonia gigantea*“ névre kereszteltette, dr. Winslow amerikai botanikus pedig „*Washingtonia gigantea*“ -nak nevezte el, míg a francia Descaine kimutatta, hogy a mammutfenyő a *Sequoia* nemhez tartozik s így azóta a tudományban „*Sequoia gigantea*“ néven ismeretes. A kaliforniai röviden „Big Tree“ -nek nevezi.

Ugyanezen nemhez tartozik a *Sequoia sempervirens* is, amely ép úgy, mint a mammutfenyő a Sierra Nevada nyugati lejtőjén tenyészik. Ez a fenyő — amely a kaliforniai faházakhoz az anyagot szolgáltatja és Redwood, vörösfenyő néven ismeretes — azon aránylag keskeny területen tenyészik, amely Oregon határától Monterey déli öbléig terjed. Gigászi testvére még kisebb területet foglal el 4000—8000 láb tengerszín feletti magasságban és 25 angol mértföldnyi hosszúságban. Ezen keskeny területen vannak ezen faóriások tiz különböző nagyságu ligetben szétszórva. Egy

¹⁾ 1 angol láb = 0.3048 m.

kisebb ligetet Santa Cruz közelében a „Leland-Stanford“-i egyetem vett védelme alá, hogy azt az üzérkedés elől megmentse.

Az európai lapokban a közelmúltban olvasható volt, hogy a kaliforniai faóriások majdnem áldozatul estek a ledöntésnek, ha a köztársaság védőkarját rájuk ki nem terjeszti. Ezen aggodalmak alaptalanok. A kormány a legnagyobb ligeteket, a „Kings-River“-t és a „Tule-Rivert“-t több kisebb ligettel együtt nemzeti vagyonnak jelentette ki s a szomszédos Mc. Whitney-Reservation egy lovas osztálya örködik afelett, hogy ezen ligetek nyugalma ne zavartassék. Van itt gazdag fiatalabb nemzedék is, ha pl. a Kings-River ligetben lévő több mint 3000 Sequoia giganteat, melyek 300 lábnál magasabbak s több mint 50 láb kerülettel bírnak, így nevezhetjük. Itt állt a „General Grant“, amely az 1892-iki chicagói világkiállítás áldozatául esett s amelynek 106 láb kerületű tuskója még ma is látható. Egy másik ezen faóriásoknak, az „Erdő anyja“ szintén kiállítási célok áldozatává esett: 100 lábnyi magasságig kérgétől megfosztották s azt a legutóbbi párisi világkiállításra küldték. Most azonban eleje van véve az ily erőszakoskodásoknak s mi sem fogja gátolni ezen erdőszépségek létét. A fejedelme ezen ligetnek a „General Sherman“, amely $34\frac{1}{2}$ láb átmérőjű és 370 láb magas. Egy a közelében kidőlt óriás még ma is 310 láb tiszteletgerjesztő hosszal bír.

Másként áll a dolog a két legismertebb s évenként ezek által felkeresett ligettel, a Calaveras és a Mariposa ligettel. Mindkettő magántulajdonban volt s megvétele a kormánynak felajánlottak, amely azonban az ajánlatra nem reagált. Végre sikerült a két kaliforniai egyetemnek és néhány magánosnak a hatóságokat arra bírni, hogy ezen két ligetet ideiglenes védelmük alá vegyék, amíg a kellő tőkét megvételekre megszerezhetik és Kalifornia államnak ajándéku adhatják. A Calaveras ligetben, mely a Stanislaus folyó közelében 5000 láb tengerszintfeletti magasságban fekszik, néhány angol négyszögmérföldnyi területen 93 mammutfenyő található, melyek közül 31 több mint 300 láb magas és embermagasságban 60 láb kerületűek. Hat mérföldre délre fekszik innen a South-Park liget, ahol 1380 mammutfenyő van, amelyek némelyike több mint 100 láb kerülettel bír.

A Yosemite völgy felé vezető út mellett fekszik a Mariposa liget. Itt 606 faóriás van. A legnagyobb a „Columbia“, 325 láb. A „szürke óriás“ nem éri el ugyan ezen magasságot, de hatalmas területével, mely a talajnál 104 és embermagasságban 90 lábat tesz, tűnik fel. Egy ágjának 80 lábnyi magasságban 20 láb a kerülete. Azonban az idő foga ezen faóriást már hatalmába kerítette és az óriás hova-tovább végelgyengülésben fog kimulni, daczára a szakemberek és a tudomány által alkalmazott kísérleteknek, hogy az életét meghosszabbítsák.

A megfigyelések bebizonyították, hogy ezen fák képesek nagyobb sérüléseket is kiheverni néhány századon át. Az emberi

50. kép. Lovascsapat a „Monarch“ nevű faóriáson.

kapzsiságon és a szeleken kívül az erdőégések okozzák a legnagyobb pusztításokat. Századok előtti erdőégések okozta sebek még most is megállapíthatók, daczára annak, hogy azokat újabb fapalástok és a kéreg teljesen behegesztették. Különösen megfigyeltetett az egy középnagyaságú s embermagasságban 105 láb kerülettel bíró fánál. Évgyűrűi szerint ezen fa 2171 esztendős volt és életét Krisztus előtt a 271. évvel kezdte meg. 516 éves korában érte meg a fa az első tűzveszélyt. A törzsnek, amely 3 láb mély sebet kapott 105 évre volt szüksége, hogy ezen sebet kiheverje. Az 1441-ik évben tűz folytán ismét megsebesült, amely sebek ezuttal 2 láb mélyek és szélesek voltak s amelyek 139 év multán

hegedtek be s szövődtek át. Az 1580-ban kapott 2 láb széles sebe 56 év alatt gyógyult be. Az 1797. évi óriási tűzvész, mely az ottani erdőket felemésztette, az akkor 2068 éves fán 18 lábnyi sebet hagyott hátra, melyből 1900-ig, amikor is a fa ledöntetett, 14 lábnyi már behegedt. A sebek helyén üreg mutatkozott, a mely telve volt szénnel, míg az új farostok afölé képződtek s semmi nyomát sem mutatták a megsérülésnek, amely csak a szétfűrészelésnél fedeztetett fel. A mammutfenyő ezen életerejé folytán abban reménykednek, hogy a „szürke óriást“ és társait, melyek éppugy évezredes mulittal bírnak, még hosszú időre megtarthatják.

A „szürke óriást“, amely látszólag már nem igen erős lábakon

51. kép. Egy Sequoia döntése.

52. kép. Egy Sequoia tuskója, a fa döntésénél használt fűrészszel.

áll, erős kábelekkel támasztják meg, amely eljárás, tekintve a fa magasságát és vastagságát, nem kis feladat. A gomba is megtámadta már gyökereit s ezért a megtámadott részeket eltávolítják, a sebeket kőszénkátránnyal fertőtlenítik s a támadt üregeket cementtel kitöltik. Ha sikerül ezen faóriásnál az alkalmazott eljárás, akkor a többi is javát fogja vallani.

Az ily faóriás döntése fáradságos munkát igényel. Előző időkben akként jártak el, hogy a törzset nagy furókkal keresztülkaszul furták, döntési oldalán éket vágtak ki és ennek ellenkező oldalán befűrészttek; daczára annak, hogy gőzfűrész alkalmaztatott, ily fának döntése mégis napokig tartott. A Calaveras

ligetben 50 év előtt egy Sequoia döntésénél a furással 5 ember 22 napig volt elfoglalva s végül mégis a tüzet vették segítségül.

A fa tuskóját, amely $24\frac{1}{2}$ láb átmérővel birt, lesimitották és hosszabb ideig tánczhelynek használták. Oly terjedelmes volt, hogy 16 pár rajta kényelmesen tánczolhatott s ezenkívül még 17 néző vagy zenész is elért. Színelőadások is tartottak ott s egy időre — sürgős szükséglet kielégítése céljából — ott emelt faházban egy ujság, a „The Big Tree Bulletin“ nyomtatott és adatott ki. A törzsön magán tekepálya és az elengedhetetlen vendéglő (bar) volt berendezve.

Körülbelül fogalom alkotható e fák értékéről, ha megemlítjük, hogy a santarosai baptista templom egy ily faóriás feléből építettett fel. A Tule-River ligetben van egy ily ledölt óriás, amelynek a belseje teljesen ki van égetve. Az üreg oly nagy, hogy 3 lovas egymás mellett 30 láb mélyen belovagolhat. 70 lábnyi törzsmagasságban az átmérő még 8 láb. A „Harerford“ egyik üregét a Mariposa ligetben 16 ló számára istállóul használták.

A legjobban jellemzi e fák nagyságát a ledölt „Monarch“, amelynek törzsén 16 lovas bátran megfordulhat. Minden faóriásnak különös neve van s a kalauzok őket a szemlélőnek minden irányban bemutatják. A legismertebb közöttük a „Wawona“, indus nyelven a „nagy fa“. Rajta keresztül vezet az út a Mariposa ligetbe és a Yosemite völgybe. Ezen faóriáson egy nyílás vágatott, illetve égettetett, mely 10 láb magas és 12 láb széles, a két oldalon mindamellet 10 láb vastagságnyi fafal maradt, mely elég ahhoz, hogy a különben egészséges fát elbirja.

Egy a szél által kidöntött vagy öregsége folytán kidőlt mammutfenyőfában egy családapa ajtót és ablakokat vágatott s ott lakott, sőt gyermeke is született e különös helyen. Ilyen szülőházzal ritka gyermek dicsekedhetik.

A tél multával az erdő ezen veteránjai a legfiatalabbakkal egyetemben a legszebb virágkoszorúval díszlenek és duzzadnak az életerőtől és életnedvtől. A virágokból fakadnak a picziny és igénytelen tobozok, melyek nem állanak arányban a fa nagyságával s mégis oly erővel és képességgel bírnak, mely a világot bámulatba ejti. A Sepuoiának a csémetéből faóriássá való roppant lassu fejlődése szempontjából felette nagy értékkel bír,

hogy a kormány az utolsó órában védelmébe vette legnagyobb részét azon ligeteknek, amelyekben ezen faóriások még találhatóak, mert ellenesetben néhány év alatt a mammutfenyő utolsója is a kulturának áldozatul esett volna. Fája könnyű, lágy és merev, de felette tartós, ha a talaj nedvességével összekötésbe jut. Igen alkalmas házak építésére, oszlopoknak és szőlőkarókra, amelyekre nézve Kaliforniában nagy a kereslet. Eleje van véve azonban annak a lehetőségnek, hogy a fakereskedők a kaliforniai erdők ezen óriásait kipusztíthassák.

A Sequoia gigantea még számos időkig fog fennmaradni, mint egyedüli élő tanuja a régmúlt időknek.

Az Über Land u. Meer f. évi 52. száma nyomán:

Gaal Károly.

TÁRCZA.

Erdő- és kertkultura a régi Pesten.

Rohamosan fejlődő fővárosunk egyes intézményeinek multja és történeti keletkezése tekintetében sajátságos tájékoztatlan-ság uralkodik nálunk. Oka ennek jórészt az, hogy fővárosunk adminisztráló körei éppen semmit sem törődnek Budapest történeti kulturájának ápolásával, terjesztésével és mivélésével. Csak így magyarázható az a képtelenség, hogy a Városliget alig száz éves története ismeretében is csak odáig vagyunk, hogy ujságokban, népgyűléseken úgy beszélnek, mintha a Városliget területe valamikor Batthyány József bibornok vadaskertje lett volna, s az ő nagylelkűségéből jutott volna a főváros ezen területhez.

Pedig ez tévedés. Bizonyos, hogy százötven évvel ezelőtt a Városliget mai alakjában nem volt még meg. Egyetlen kiránduló helye az akkori Pestnek a jóval közelebb eső „Biró kertje“ neve alatt ismert közkert, tulajdonképpen „Muszli“ (Mosel) biró kertje volt, amely gondosan parkozva s pávakkal is benépesítve a mai Józsefvárosban terült el, s ilyen volt az üdítő forrásvizéről híres „Éliás kutja“ is a mai Ludoviceum helyén.

Hogy maga a város is üzött már kertészetet a XVIII. században, bár ez még inkább gyümölcs, mint diszkertészet volt, világosan látjuk abból, hogy a „város szigetén“ termő nyári és téli